

Gageldijk

GAG: Archeologische begeleiding rond de aanleg van een fietsviaduct aan de Gageldijk, gemeente Utrecht

Basisrapportage Archeologie 109

Gageldijk

GAG: Archeologische begeleiding rond de aanleg van een fietsviaduct aan de Gageldijk, gemeente Utrecht

L. Dielemans

Afdeling Erfgoed gemeente Utrecht
Zwaansteeg 11
3511 VG Utrecht
Juli 2015

Administratieve gegevens van het project

Projectcode en -naam:

GAG, Gageldijk Noorderpark

Locatie:

Utrecht, Gageldijk

OM-nummer:

59743

Centrumcoördinaten:

136005 / 459781

Opdrachtgever:

IBU Stadsingenieurs gemeente Utrecht

Uitvoerder:

Afdeling Erfgoed gemeente Utrecht

Bevoegde overheid:

Gemeente Utrecht

Coördinator vanuit de gemeente:

A.M. Bakker

Dagelijkse leiding opgraving

L. Dielemans

Uitvoering project:

Veldwerk: februari 2014

Uitwerking resultaten: november 2014

Beheer en plaats van documentatie:

Afdeling Erfgoed gemeente Utrecht

Zwaansteeg 11

3511VG Utrecht

ISBN:

978-90-73448-82-7

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	7
1.2 Landschappelijke context	7
1.3 Archeologische verwachting	8
1.4 Onderzoeksvragen	8
2 Resultaten	9
3 Conclusie	11
Noten	12
Literatuur	12
Colofon	13

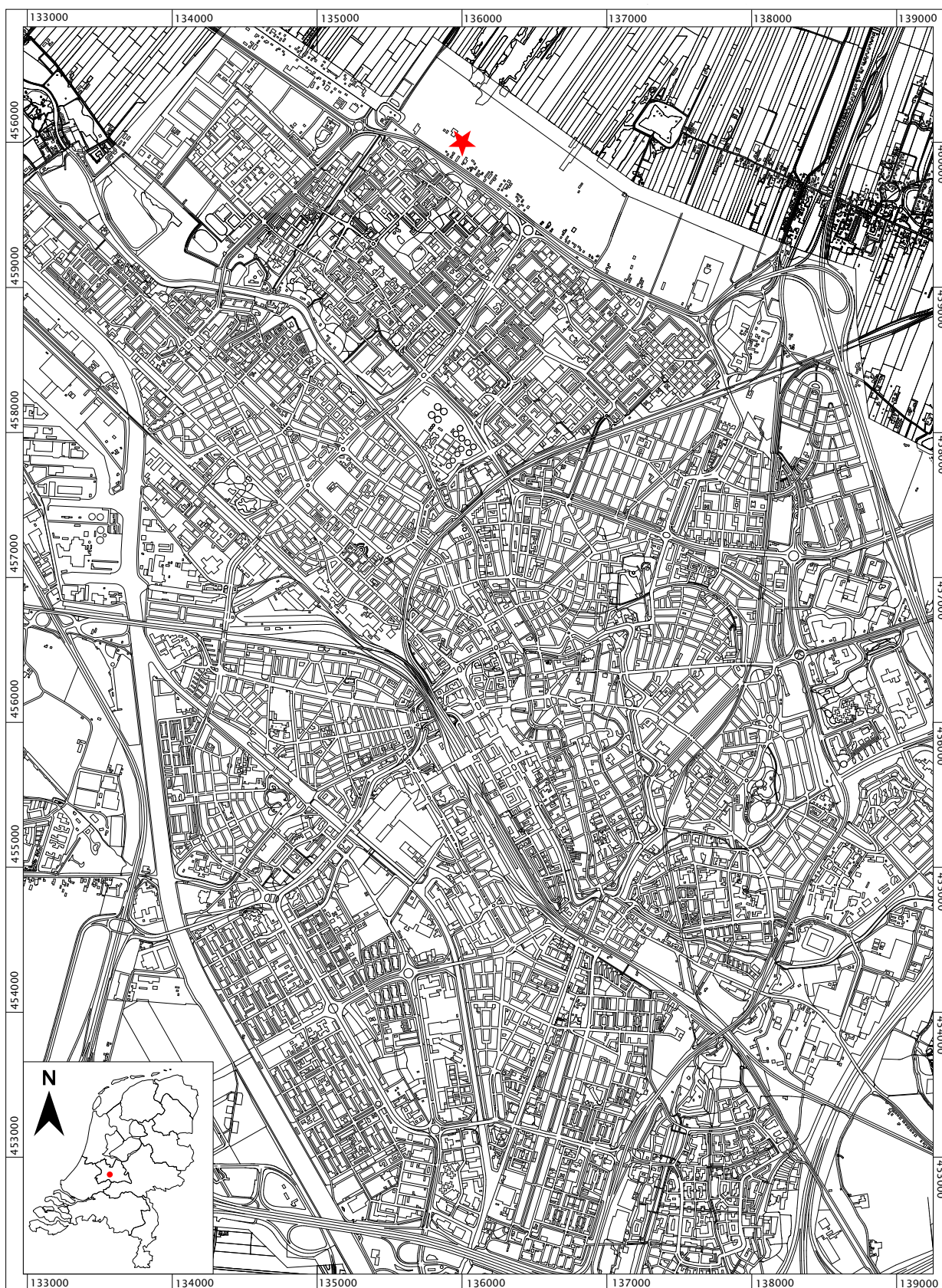

1 Samenvatting

In februari 2014 werden diverse graafwerkzaamheden rond de aanleg van een fietsviaduct over de Gageldijk te Utrecht archeologisch begeleid. Verkennend en karterend booronderzoek had eerder aangetoond dat het oorspronkelijke podzolprofiel nog deels in de ondergrond bewaard was gebleven. Ook waren in het onderliggende dekzand enkele archeologische indicatoren in de vorm van houtskool en kleine fragmenten vuursteen aangetroffen. Hierdoor bestond er een verwachting voor de aanwezigheid van vindplaatsen uit de steentijd.

Tijdens het onderzoek bleek dat de bodem van het plangebied grotendeels verstoord was tot in de C-horizont. De podzol was zeer lokaal nog intact. Er werden geen archeologische resten aangetroffen.

Afb. 1.1 De onderzoekslocatie op de topografische kaart.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

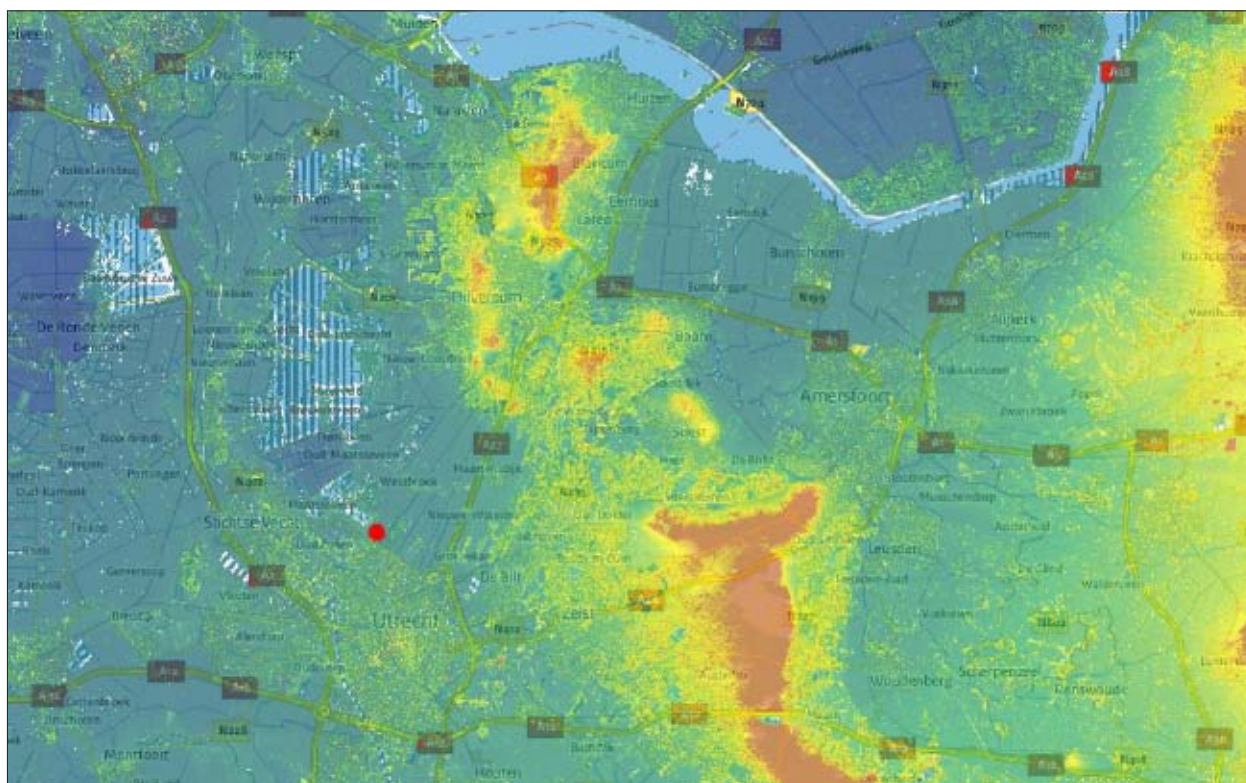
In februari 2014 is door de Afdeling Erfgoed van de gemeente Utrecht een archeologische begeleiding uitgevoerd tijdens het verplanten van een aantal moeras-eiken en de grondvoorbereidingen voor de noordelijke aanlanding van het fietsviaduct over de Gageldijk ter hoogte van het Noorderpark te Utrecht. Tijdens vooronderzoeken door middel van boringen¹ werd dekzand in de ondergrond aangetroffen. Op sommige locaties was (een deel van) de oude bodem nog intact. Samen met archeologische indicatoren in de vorm van houtskool en kleine fragmenten onbewerkt vuursteen kon dit wijzen op de aanwezigheid van een of meerdere kleine steentijdvindplaatsen binnen het onderzoeksgebied.

1.2 Landschappelijke context

De onderzoekslocatie ligt aan de voet van de uitlopers van de Utrechtse Heuvelrug. De Utrechtse Heuvelrug is een stuwwal die is gevormd gedurende de voorlaatste

ijstijd, het Saalien (ca. 150.000 BP). Tegen de westelijke rand van de heuvelrug is in het Weichselien, de laatste ijstijd (116.000 – 10.500 BP), een brede zone van dekzand(ruggen) ontstaan. Deze zijn min of meer zuidwest - noordoost georiënteerd en kennen een gradiënt in zuidwestelijke richting. Verder van de heuvelrug af is het dekzand in de loop van het Holoceen (vanaf 10.500 BP) onder invloed van de stijgende zeespiegel, waardoor ook het grondwaterniveau steeg, overdekt geraakt met een laag veen. Bij de Oude Rijn en Vecht is het veen later afgedekt met een laag rivierklei.

De oorspronkelijke bodemopbouw was in een groot deel van het onderzoeksgebied verdwenen door latere bodembewerking. Lokaal was de oude bodem echter wel bewaard gebleven. Het profiel vertoonde een podzol; een bodem die ontstaat als materiaal uit de oorspronkelijke humeuze toplaag (A-horizont) door regenwater wordt uitgespoeld (E-horizont) en op een lager niveau weer neerslaat (B-horizont). Dit resulteert in een kenmerkende, donker gekleurde laag op het gele dekzand (C-horizont, zie afb. 1.3). Podzolvorming geeft aan dat het dekzand lange tijd onder droge omstandigheden aan het oppervlak heeft gelegen.

Afb. 1.2 Onderzoekslocatie (rode stip) op de hoogtekaart van Nederland. Tussen Utrecht en Amersfoort strekt de Utrechtse Heuvelrug (oranje) zich uit. (Bron: Actueel Hoogtebestand Nederland 2 (AHN2), <http://ahn.geodan.nl/ahn/>, geraadpleegd november 2014.)

1.3 Archeologische verwachting

Hoogtes in het dekzandrelief boden een geschikte locatie voor bewoning en andere activiteiten vanaf het laat-paleolithicum tot in het neolithicum (oude tot en met nieuwe steentijd, ca. 12.500 – 2000 voor Chr.). Hoewel de houtskool en ook de kleine fragmentjes vuursteen die werden aangetroffen tijdens het vooronderzoek een natuurlijke oorsprong kunnen hebben, kon de aanwezigheid van een of meerdere vindplaatsen uit deze perioden niet worden uitgesloten.²

De verwachte vindplaatsen zouden klein van omvang (<1000 m²) en vondstarm zijn. Hierbij kon het gaan om een seizoensmatig bewoond nederzettingsterrein, maar ook om tijdelijke of eenmalige activiteitsplaatsen (vaak <100 m²).

In de delen van het onderzoeksgebied waarin de oorspronkelijke bodem bewaard was gebleven, konden intacte sporen en vondststrooiingen aanwezig zijn. Waar de oorspronkelijke bodem was opgenomen in de recente bouwvoor was er alleen nog kans op het aantreffen van diepere sporen, zoals (paal)kuilen, of (vuur)steen(afval).

1.4 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen waren ten eerste gericht op het verzamelen van inhoudelijke kennis over een voor de gemeente Utrecht zeldzame periode in de bewoningsgeschiedenis. Een tweede doel was de mogelijkheid om met de gegevens van de begeleiding voor vergelijkbare gebieden binnen de gemeente Utrecht de Archeologische Waardenkaart aan te kunnen scherpen.

1. Hoe is de bodemkundige opbouw van het landschap in het plangebied en wat is de relatie met de eventuele archeologische resten?
2. Wat is de functie, omvang, datering en fasering van de aangetroffen vindplaats(en)?
3. Zijn er aanwijzingen voor ambachtelijke activiteiten? Zo ja, welke activiteiten hebben plaatsgevonden?
4. Wat is de (verticale en horizontale) gaafheid van de resten (vondststrooiingen, sporen), indien mogelijk per onderscheiden bewoningsfase?
5. Wat is de mate van conservering van het vondstmateriaal, organisch en anorganisch, per onderscheiden landschapseenheid?

Afb. 1.3 Detailopname van de podzolbodem in het noordprofiel van werkput 3. De recente bouwvoor rust op de donkere, humeuze A-horizont, daaronder de grijze uitspoelingshorizont (E) en daaronder de inspoelingslaag (B) op het gele dekzand (C-horizont).

2 Resultaten

De begeleiding bestond uit het meekijken met de graafwerkzaamheden en het verzamelen en documenteren van het aanwezige archeologische vondstmateriaal. De boomgaten werden eerst tot op de top van het dekzand ontgraven om onderzoek mogelijk te maken, om ze daarna verder op diepte te brengen. In vier van deze boomgaten is steekproefsgewijs een vak van een vierkante meter gezeefd over een maaswijdte van 2 mm. De plek van de geplande aanlanding van het fietsviaduct werd door middel van elf proefputten op vergelijkbare wijze onderzocht. Op drie locaties is een profielstaat gedocumenteerd (zie afb. 2.1).

In de werkputten 2, 3 en 4 werd een (deels) intact bodemprofiel aangetroffen. In werkput 3 was de humeuze A-horizont (60 cm -mv) tot op zeer geringe diepte opgenomen in de recente bouwvoor. In de werkputten 2 en 4 resteerde alleen nog de inspoelingslaag (B-horizont). De gezeefde vakken op deze locaties leverden echter geen vondstmateriaal op. Ook werden er geen grondsporen waargenomen.

In de overige werkputten (boomgaten) en alle proefputten over de toekomstige aanlanding van de fietsbrug was de bodem verstoord tot in de C-horizont. Hier werden dan ook geen sporen of vondstmateriaal in aangetroffen.

Afb. 2.2 Een overzicht van de proefputten over de locatie van de aanlanding. Foto richting zuid.

Afb. 2.1 Overzicht van de aangelegde boomgaten (met werkputnummers) en de proefputten door de toekomstige aanlanding van het fietsviaduct. In blauw de gezeefde vakken binnen de boomgaten.

3 Conclusie

Het grootste deel van de bodem was verstoord tot in de C-horizont. Het oorspronkelijke podzolprofiel was slechts lokaal bewaard gebleven. Ondanks de archeologische indicatoren die werden aangetroffen tijdens het vooronderzoek, waren er geen vindplaatsen aanwezig binnen het onderzoeksgebied. De onderzoeksvragen die betrekking hebben op archeologie kunnen dan ook niet beantwoord worden.

Noten

- 1 Warning 2011, Warning 2012.
- 2 Warning 2012, 11.

Literatuur

Warning, S. 2011. *Plangebied Fietsverbinding Noordelijke Stadsring Utrecht, gemeente Utrecht; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkenkende en deels karterende fase)*. RAAP-notitie 3974. Weesp.

Warning, S. 2012. *Plangebied Fietsverbinding Noordelijke Stadsring Utrecht, gemeente Utrecht; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (karterende fase)*. RAAP-notitie 4236. Weesp.

Verhagen, J.W.H.P., E. Rensink, M. Bats & Ph. Crombe 2011. *Optimale strategieën voor het opsporen van Steentijdvindplaatsen met behulp van booronderzoek. Een statistisch perspectief*. RAM 197. Amersfoort.

Colofon

Uitgave

Afdeling Erfgoed
Gemeente Utrecht
Afdeling Erfgoed © 2015

Redactie

A.M. Bakker

Eindredactie

R. de Kam

Vormgeving

E. van Wieren

Datum

Juli 2015

Meer informatie

Afdeling Erfgoed
Gemeente Utrecht
Telefoon 030 286 0000
E-mail erfgoedutrecht@utrecht.nl
www.utrecht.nl/erfgoed

Meer informatie

Afdeling Erfgoed

Telefoon 030 - 286 3990

E-mail erfgoedutrecht@utrecht.nl

www.utrecht.nl